

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. Евгения Борисова Димитрова, дн

Относно:

Дисертационен труд на

Доц. д-р Емил Цветанов Маринов

представен за присъждане на научна степен „Доктор на науките“

по научна специалност 05.07.05. Теория и методика на физическото възпитание и

спортната тренировка (вкл. методика на ЛФК)

на тема: **КОРЕКЦИЯ НА СЕНЗОРНО-МОТОРНИТЕ НАРУШЕНИЯ ПРИ ДЕЦА С
ДИСЛЕКСИЯ**

Дислексията засяга 3-17% от децата в световен мащаб. Описана е като невробιологично заболяване, което се проявява като специфично увреждане на ученето. При нея се установяват различни неврологични, сензорни, двигателни и поведенчески нарушения. Широко е изследван проблема относно различните педагогически и психологически начини за въздействие при това увреждане, но не са проучени възможностите на кинезитерапията за подобряване на двигателните и свързаните с тях когнитивни умения на децата.

В този смисъл считам, че темата е актуална и социално-значима. Ситуирана е интердисциплинарно (на границата между педагогика, психология, неврология, рехабилитация), което превръща всяка работа в тази област в сериозно научно-приложно предизвикателство.

ПО СТРУКТУРАТА

Дисертационният труд е добре структуриран. Включва увод, литературен обзор, дизайн на изследването, резултати и анализ, заключение, изводи, литература (общо 225 страници, 30 таблици и 34 фигури) и 10 страници приложения.

ПО ЛИТЕРАТУРНИЯ ОБЗОР

Обзорът е достатъчно обхванат, цитирани са класически и съвременни теории по темата. Направен е задълбочено, аналитично и критично. Над 40% от източниците са от последните 10 години. Показва научната осведоменост и компетентност на докторанта

по проблема. Разделът завършва с обобщение, относно нерешените проблеми при сензорно-моторните нарушения при децата с дислексия, които мотивират докторанта към разработване на дисертационния труд.

ПО СОБСТВЕНИТЕ ПРОУЧВАНИЯ

На базата на проучването на литературните източници са уточнени **хипотези**, подлежащи на статистическа проверка. Особен интерес за научното изследване, според мен, е проверката на хипотезата, че подобряването на двигателните и сензорните способности би подобрило и когнитивните функции на децата с дислексия.

Целта и задачите на изследването са правилно формулирани. Те дават възможност да се акцентира на приносните моменти на дисертационния труд.

Контингентът на изследването е достатъчен за проучване от такъв характер. Той обхваща 161 деца – 103 деца с дислексия и 58 деца в норма, ученици в 1 и 2 клас, на средна възраст - 7,8 г. Децата с дислексия са разпределени в две групи – експериментална (ЕГ 69 деца, разделена на две подгрупи – ЕГ1 и ЕГ2) и контролна (КГ 34 деца). Направена е подробна характеристика на контингента с подходящо онагледяване.

Методиката на изследването е богата и разнообразна. Тя включва различни методики насочени към изследване на примитивните рефлексии, двигателните способности, сензорния профил, зрителната дискриминация и зрително-моторната способност, координацията око-ръка, междухемисферната обработка на информацията, изследване на праксиса и оценка на когнитивните функции. Представените в приложение тестове рационално допълват информацията. Използвани са подходящи методи за статистическа обработка на резултатите.

Методиката на рехабилитационния процес е описана коректно. При ЕГ1 е приложена рехабилитационна програма, включваща невродинамична терапия, упражнения от “мозъчната гимнастика” (Brain Gym) и т.н. еволюционни упражнения (Koneberg, Förder, 1997), при ЕГ2 – рехабилитационната програма е разширена със сензорно интегративна терапия. Докторантът е използвал следния план за описание на прилаганите методики на кинезитерапия: цел, задачи, средства на кинезитерапията, методически указания. Бих препоръчала при бъдещи публикации по темата да се използва подходящо онагледяване (фигури или снимки) на прилаганите упражнения,

при всяка от експерименталните групи, което би улеснило използването им в кинезитерапевтичната практика.

Резултатите и анализите към тях са детайлно изложени, анализирани и богато онагледени.

В отделни раздели са представени данните от изследванията и са анализирани резултатите при всеки от изследваните показатели. Сравнени са промените между началното и крайното изследване при всяка от групите, между ЕГ и КГ и между подгрупите ЕГ1 и ЕГ2. Всеки един от разделите завършва с обобщение и дискусии. В тях проличава правилната интерпретация на резултатите от експерименталните изследвания и сравняването им с данните от литературния обзор, но е видно и собственото критично становище на доц. Маринов по проучването на нарушенията при дислексия и оценката от ефекта от приложените рехабилитационни алгоритми. Отбелязани са значимите разлики между групите, относно подобряването на сензорно-моторните способности, в полза на експерименталната. По-добър ефект върху сензорните и двигателните характеристики на децата с дислексия оказва комбинираната рехабилитационна програма, разширена със сензорно интегративна терапия.

ПО ИЗВОДИТЕ И ПРЕПОРЪКИТЕ

От работата са изведени 10 извода, голяма част от които са с научно-приложен характер и биха били ценни за клиничната рехабилитационна практика. Направени са и две препоръки, за въвеждане и прилагане на двигателната и сензорно-интегративната терапия в комплексната рехабилитационна програма на децата с дислексия, както и осигуряване на адекватна ергономична среда в класната стая и работното място при тези деца.

ПРИНОСИ

Научните приноси на дисертационния труд могат да бъдат диференцирани в две основни групи:

А. Приноси с научен характер

- **Проучени са двигателните нарушения**, сетивните нарушения, зрителната дискриминация, зрително-моторната координация, междухемисферния пренос на

информация и промяната в равнището на развитие на когнитивните функции при деца с дислексия.

- Разработен е **алгоритъм за функционално изследване** на деца с дислексия, който позволява оптимално проследяване на ефекта от приложените целенасочени двигателни и сензорни въздействия за корекция на дислексията.

В. Приноси с научно-приложен характер

- Апробирани и приложени на практика са две **рехабилитационни програми**, включващи невродинамична терапия, упражнения от “мозъчната гимнастика”, “еволюционни упражнения” и сензорно интегративна терапия при деца с дислексия, които обогатяват теорията и практиката на кинезитерапията.

- Публикувани са резултати от изследвания върху достатъчен контингент, анализът на които потвърждава положителния ефект на кинезитерапията за подобряване на сензоримоторните характеристики на децата с дислексия, подобряване на двигателните способности, намаляване честотата и степента на проява на незрелите примитивни рефлексии, положителни промени в показателите на фината и общата моторика, подобряване на праксиса, зрительно-моторната интеграция. Правилно подбраната сензорно-интегративна терапия коригира съществуващите дефицити в сензорните модалности, сензорната модулация и подобрява нарушенията в неврологичните прагове на поведенческите реакции.

- Направени са мотивирани и обобщени изводи, отразяващи концепцията, същността и възможностите на двигателната терапия.

ПРЕПОРЪКИ

Препоръчвам на доц. д-р Маринов да издаде методично ръководство по темата. За широката практика би било удачно и разработване на конкретни програми при тези деца, с детайлно описание на рехабилитационната програма.

С оглед подобряване организацията на лечението на тези деца би било целесъобразно да бъдат уточнени ролята и мястото на всеки член на мултидисциплинарния екип, като бъдат дадени препоръки към учителите, психолозите, терапевтите, родителите и самите деца (за консултиране със съответни специалисти, за самостоятелно провеждане на някои елементи от програмата, конкретни указания за адаптиране на домашната среда и двигателната активност).

Авторефератът е в обем от 49 страници и много добре отразява същността на дисертационния труд.

Представен е и списък от 10 публикации (5 самостоятелни и 5 в съавторство), в научни списания и материали от научни конференции. Всички статии са във връзка с дисертацията, като името на докторанта е на първо място. Представени са и резюмета от участия в конгреси и конференции по темата (3 в България и 1 в чужбина).

В ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Считам, че представеният дисертационен труд на тема: **„КОРЕКЦИЯ НА СЕНЗОРНО-МОТОРНИТЕ НАРУШЕНИЯ ПРИ ДЕЦА С ДИСЛЕКСИЯ“** има достатъчни научно-практически приноси и предлагам на членовете на Уважаемото Научно жури доц. д-р Емил Цветанов Маринов да бъде удостоен с научната степен **“Доктор на науките”**, в професионално направление **7.4. „Обществено здраве“**.

25.08.2013 г.

Рецензент:

проф. Евгения Димитрова, дн